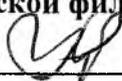

Министерство науки и высшего образования Российской Федерации
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Северо-Осетинский государственный университет имени Коста Левановича Хетагурова»

«УТВЕРЖДАЮ»

Декан факультета

осетинской филологии

 А.Ф. Кудзоева

**ПРОГРАММА ВСТУПИТЕЛЬНОГО ЭКЗАМЕНА ПО ОСЕТИНСКОЙ
ЛИТЕРАТУРЕ**

Направление 45.04.01 Филология

Программа подготовки магистра «Литература народов Российской Федерации (осетинская литература)»

Степень – магистр филологии

Срок обучения – два года

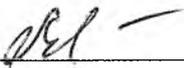
Форма обучения - очная

Владикавказ 2019

Программа составлена в соответствии с Федеральным государственным образовательным стандартом (ФГОС) высшего образования (ВО) по направлению подготовки 45.04.01 Филология (уровень магистратуры), утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 3 ноября 2015 г. N 1299

Составитель: канд. филол. наук, доцент кафедры осетинской литературы Газдарова А.Х.

Программа обсуждена и согласована на заседании кафедры осетинской литературы (протокол № 1 от « 12 » сентября 2019 г.)

Зав. каф. (Газдарова А.Х..)

Общие положения

Программа вступительного экзамена составлена в соответствии с Федеральным государственным образовательным стандартом высшего образования по направлению подготовки 45.04.01 Филология (уровень магистратура), утвержденным приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 7 августа 2014 г., N947.

Правила проведения вступительного экзамена

К вступительным экзаменам допускаются лица, имеющие диплом бакалавра или специалиста.

Целью вступительного экзамена является определение базовых знаний выбранного направления подготовки в объеме подготовки бакалавра по данному направлению.

Вступительные испытания в магистратуру проводятся в форме, установленной Правилами приема в университет.

Вступительный экзамен в магистратуру ориентирован на определение практической и теоретической подготовленности абитуриента к обучению в магистратуре. Программа вступительного экзамена составлена на основе базовых положений следующих учебных дисциплин:

- литературоведение;
- история осетинской литературы;
- устное народное творчество (осетинское);
- литературная критика (осетинская).

На основе программы вступительного испытания составляются **экзаменационные билеты**. Билет включает два теоретических вопроса и практическое задание. Вопросы экзаменационного билета отличаются от вопросов, предлагающихся на семестровых экзаменах. Они формулируются широко и могут включать в себя несколько научных аспектов.

Типы вопросов, входящих в экзаменационный билет:

- актуальные проблемы истории осетинской литературы;
- история развития литературных жанров и направлений;
- современный литературный процесс;
- литературная классика XIX-XX-XXI вв. в оценке критики;
- фольклорные традиции в литературе;
- основные понятия и термины литературоведения;

- актуальные проблемы истории и современного состояния литературоведения.

Практические задания – экзаменационные материалы - представляют собой фрагменты художественного текста, предназначенные для проведения литературоведческого анализа.

Время опроса одного абитуриента составляет не более 30 минут. При необходимости во время экзамена разрешается использовать справочную литературу.

Критерии оценивания

Оценка знаний поступающих в магистратуру осуществляется по **100-балльной** шкале.

Граница положительной оценки – **56 баллов**.

Оценка «отлично» (86-100 баллов) ставится за:

- знание основных закономерностей литературного процесса;
- знание теории вопроса, умение анализировать проблему в синхронических и диахронических аспектах;
- умение применять основные положения теории вопроса при анализе литературного материала;
- умение содержательно и стилистически грамотно излагать суть вопроса;

«хорошо» (72 – 85 баллов)

- знание основных закономерностей литературного процесса;
- знание основных теоретических положений вопроса;
- умение анализировать литературный материал;
- умение содержательно и стилистически грамотно излагать суть вопроса;

"удовлетворительно" (56 – 71 балл):

- знание основных закономерностей литературного процесса;
- общее представление о теории вопроса;
- неполнота анализа литературного материала;
- наличие стилистических и речевых ошибок в ответе;

"неудовлетворительно " (0 – 55 баллов):

- - незнание основных закономерностей литературного процесса;
- незнание теории и истории вопроса;
- отсутствие умения анализировать литературный материал;
- наличие грубых стилистических и речевых ошибок в ответе.

Студенты, имеющие диплом бакалавра или специалиста не по профильному направлению магистратуры, проходят конкурсные испытания на общих основаниях.

I. Программа вступительного экзамена по осетинской литературе

Æгъуызаты Иуанейы хъæбатырон поэмæ «Алгъуызы кадæг». Кадæг æмæ ирон фольклоры бастдзинад.

Колыты Аксо (1823-1866) – зынгæ рухстауæг æмæ æхсæнадон архайæг. Ирон сылгоймæгты фыццаг скъола (1862) æмæ йæ ахадындынад. Аксойы динæ æмдзæвгæтæ.

Мамсыраты Темырболат (1845-1899) – фыццаг ирон профессионалон поэт. Йæ цардвæндаг. 60-æм азты Туркмæ лидзæг адæмы хъысмæт. «Ирон зарджытæ» - ирон граждайнаг лирикайы сæрæвæрæн.

Хъаныхъуаты Инал (1851-1899) – фыссæг æмæ поэт. Хъаныхъуаты Иналы сфæлдыстады ахадындынад ирон культурæйы рæзты.

Хетæгкаты Къоста (1859-1906) – ирон литературæ æмæ литературон æвзаджы бындураæвæрæг. «Ирон фæндыр» (1899) – ирон литературæйы историйы сæйраг цау. Куыст æмæ сылгоймаджы эмансипацийы темæ. Къостайы уырыссаг лирика. Йæ сæйраг мотивтæ. Хетæгкаты Къостайы эпикон уацмыстæ. «Фатимæ» - сылгоймаджы трагикон хъысмæты уацау. Поэмæ «Тæрхоны раз». Адæймаджы трагикон хъысмæт социалон хæрамдынад æмæ тыхмийы дунейы. «Ирон фæндыр» - ирон адæмы царды энциклопеди. Къоста – публицист. Къоста – газет «Северный Кавказ»-ы кусæг. Къостайы публицистон уацмысты проблематикæ. Этнографион очерк «Особа».

Къубалты Алыксандры (1871-1937) цардвæндаг, йæ культурон æмæ сфæлдыстадон куыст. Иунаеджы хъысмæт кадæг «Æфхæрдты Хæсанæ»-йы. Кадæджы фольклорон бындур.

Гæдиаты Секъайы (1855-1915) цардвæндаг æмæ йæ поэतिकон сфæлдыстад.

Секъайы чиныг «Ирон фыййау» (1905). Йæ проблематикæ.

Гæдиаты Секъайы радзырдтæ æмæ таурагътæ – ирон прозæйы сæрæвæрæн. Секъайы прозæйы бастдзинад адæмон сфæлдыстадимæ.

Гуырджыбеты Бласкайы (1868-1905) цард æмæ сфæлдыстад. Романтикон поэмæ «Сахи рæсугъд». Æмбырдгонд «Дигорон уаджимистæ» (1903). Чиныджы сæйраг мотивтæ. Комеди «Æдули» (1903).

Ирон литературæ 20-æм азты. Ног æхсæнадон арæст æмæ ирон литературæйы рæзты ног къæпхæн. Æхсæнадон царды уавæртæ æмæ культурæйы нысаниуæг. Советон мыхуыр æмæ йæ роль ног рæстæджы литературæйы рæзты. Газеттæ «Кермен» æмæ «Власть турда». Барахъты Гино – «Кермен»-ы редактор. Чингуйтæ «Раздзог» æмæ «Ирон зарджыты чиныг» (1921). Сæ ахадындынад.

Ирон прозае 20-æм азты. Йæ рæзты фадæттæ æмæ тенденцитæ. Таурæгъæй – реалистон радзырдмæ. Ивгъуыд заман æмæ мидхæсты цаутæ – ирон радзырды сæйраг æрмæг. Йæ темæтæ: социалон быцæутæ, талынг æгъдæуттæ æмæ мæнгуырнынады ныхмæ тох, хæсты таргикон цаутæ, ног æхсæнадон ахастытæ æмæ раздзог адæймæгты хысмæттæ. Сылгоймаджы æхсæндон уавæр æмæ ахуырады проблемæтæ.

Ирон драмае 20-æм азты. Театрон къорды куыст.

Гæдиаты Цомахъ – ирон литературæйы историк. Цомахы цардвæндаг. Йæ революцион архайд. Цомахъ – публицист æмæ рухстауæг. Цомахъ – ирон литературæйы историк. Цомахы поэтикон сфæлдыстад. Цомахы прозае. Радзырдтæ уырыссаг æвзагыл. Уацау «Фыдæлтты намыс» (1930). Йæ конфликт æмæ йæ сюжет. Цомахъ – драматург. Драмае «Амондмæ цæуджытæ» (1925). Йæ конфликт, йæ геройтæ. Мидхæсты быцæутæ æмæ адæмы тохы нысан. Естъайы фæлгонц. Уацмысы аивадон хъæнтæ (хырыз сюжет, лæмæгъ архайд, уæлæнгай быцæу). Трагеди «Ос-Бæгъатыр».

Коцойты Арсены сфæлдыстад æмæ йæ ахадындзинад ирон литературæйы историйы. Æлдарад æмæ хицауады фыдæгъдæуттæ («Цуанонтæ», «Æмбæлттæ»). Ахуырдау фæсивæд æмæ интеллигенцийы хысмæт Арсены сфæлдыстады. Фыссæджы роль ирон литературæйы рæзты.

Малиты Геуæргийы цард æмæ сфæлдыстад. Поэты цард. Йæ сфæлдыстад уырыссаг æвзагыл. Чиныг «Горские мотивы». Чиныг «Ирæф» (1935) – сæрмагонд фæзынд ирон литературæйы. Поэты лирикае. Йæ сæйраг мотивтæ.

Барахъты Гинойы сфæлдыстады тематикæ. Поэты граждайнаг лирикае. Гинойы кадджытæ. Сæ историон æмæ фольклорон бындур. «Азджериты Куыцкк» – æхсар æмæ намысы кадæг. Йæ сюжет. Патритоизм æмæ национ идейæ.

Ирон литературæ 30-æм азты. Социалон ивддзинадтæ бæстæйы царды. Индустриализаци æмæ коллективизацийы фæстиуджытæ. Паддзахадон идеологи æмæ аивад. Соцреализмы методы æрфидар аивады. Вульгарон социологизмы тæваг ирон литературæйы. Адæмон сфæлдыстад æмæ классикайы мидис зыгъуыммæ кæныны фæлварæнтæ.

Нигер – поэт æмæ æхсæнадон кусæг. Нигер (Дзанайты Иван) – педагог æмæ ахуыргонд. Йæ бынат ирон литературæ æмæ культурæйы.

Нигер æмæ йæ рæстæг. Йæ этикае æмæ эстетикае. Поэт æмæ поэзийы темæ йæ лирикайы. Беджызаты Чермены сфæлдыстад æмæ цардвæндаг. Чермен – фыссæг æмæ æхсæнадон архайæг. Йæ революцион куыст. Йæ куыст рухсады.

Аивадон-публицистон боныг «Ссыгъди цард». Уацмыс «Мæсгуытæ дзурынц» – ирон литературæйы ахъаззаг фæзынд.

Хьулаты Созырыхъойы аивады сәйраг әууәлтә. Фыссәджы әхсәнадон куыст. Созырыхъо – ирон разагъды фыссәг, радзырды дәсны. Йә аивады сәйраг әууәлтә..

Ирон литературә Фыдыбәстәйы стыр хәсты азты. Хәст әмә литературә. Бәстәйы уавәр әмә советон адәмы уаг. Литературон жанртә – сидтон әмдзәвгәтә, очерк, радзырд. Поэзи. Поэзи – тохгәнәг адәмы хәәләс. Граждайнаг лирикайы темәтә хәсты райдианы: фыдыбәстә хьахъхьәнынмә сидт, адәмы энтузиазм әмә ныфс, әвирхьау агрессийы фыдракәндтә. Патриотизм әмә сәрибары идеятә. Хәстон поэзийы идеяон-аивадон рәзт.

Ирон литературә фәсхәсты азты. Царды уавәртә фәсхәст әмә литературә. Культурон цард Цәгат әмә Хуссар Ирыстоны. Ирон алфавиты аивд 1938 азы әмә йә фәстиуджытә. Журналтә «Фидиуәг» әмә «Мах дуг»-ы ног фәзынд. Нә эпос «Нарты кадджыты» рауагъд әмә йә ахадындзинад. Фысджыты юбилейтә (Нигер, Елбыздыхъо, Пушкин).

Ирон лирикон поэзи хәсты фәстә. Темәтә әмә идеятә. Хәст әмә уәлахизы темә, йә аивадон нывәст. Патриотизм әмә советон гуманизмы мотивтә. Зарджытә фәтәгтыл әмә коммунизмы идеяты уәлахизыл. Узал хәст әмә сабырдзинады темә. Советон царды әнтыстытә әмә сә поэтикон әвдыст. Советон адәмты хәлардзинад әмә йә поэтикон интерпретаци. Чысыл адәмты национ әууәлтыл хьоды кәнын әмә стыр адәмән табу кәнын – идеологи әмә аивады.

Эпикон поэзи. Хәст әмә ирон поэмәйы рәзты ног кьәпхән. Историон әмә фольклорон-хьайтарон кадджытә (Плиты Харитоны «Уәлахизы кадәг», Дарчиты Давиды «Сафирәт» әмә әнд.). Сә социалон конфликттә. Адәмы әхсар сә бартыл тохы.

Прозә. Ирон радзырд әмә уацау хәсты фәстә азты. Сә проблемәтә, идеятә әмә фәлгонцтә. Хәст әмә патриотон сгуйхты темә. Дзадтиаты Т., Цәгәраты М., Бесаты Т., Хьайттаты С. әмә әндәрты уацмыстә. Хьәууон цард әмә йә проблемәтә радзырд әмә уацауы. Уыцы жанрты идеяон-аивадон әнтыстытә.

Ирон роман 40 – 50-әм азты. Йә рәзты фадәттә. Традицитә әмә ногдзинад. Темәтә әмә проблемәтә. Историон цаутә әмә сә аивадон нывәст.

Драмә. Театр әмә драмон аивады рәзт 40 – 50-әм азты. Тәлмац-тә (Шекспир, А. Островский әмә әнд.) әмә сә ахадындзинад. Национ драматургийы уавәр. Йә рәзыны фадәттә әмә хьыгдарән фәрәзтә. Официалон идеологи әмә соцреализмы домәнтә, теория бесконфликтности, – сә әндәвдад драмон аивады әууәлтыл.

Ирон литературә 50 – 60-әм азты. Цәгәраты Максим – фыссәг әмә әхсәнадон кусәг. Максимы поэтикон фәлварәнтә. Йә идеяон тематикон мидис. Хәсты уәззау

мысинагтæ. Революцион æмæ мидхæсты цаутæ æмæ сæ аивадон нывæст Максимы прозæйы. Сабыр царды нывтæ Максимы сфæлдыстады.

Цæрукъаты Алыксандры цард æмæ сфæлдыстад. Поэты лирикаейы идейон-аивадон мидис. Æрдзы темæ Алыксандры сфæлдыстады. Райгуырæн бæстæйы темæ Цæрукъаты Алыксандры сфæлдыстады. Аивады темæ поэты сфæлдыстады.

Джусойты Нафийы цард æмæ сфæлдыстад. Нафийы литературон æмæ зонадон куыст. Нафийы поэзийы сæйраг мотивтæ. Роман «Фыдæлтæ туг» – фыццаг æцаг историон роман. Эпикон роман «Сырдоны цæссыгтæ» – актуалон æмæ реалистон уацмыс. Уацау «Адæймаджы мæлæт», йæ темæ æмæ идейæ.

Ирон литературæ 70 – 80-æм азты. Æгъуызарты Æхсарбеджы цард æмæ сфæлдыстад. Æхсарбег æхсæнадон æмæ сфæлдыстадон кусæг. Царды судзаг фарстатæ, аиппытæ æмæ конфликттæ фыссæджы прозæйы. Роман «Хурхæтæн»-ы бындур – хъæууон царды ахсджиаг ивдзинадтæ. Роман-диологи «Куырды фырт»-ы актуалондзинад. Дуджы æууæлтæ адæмы царды, уаг æмæ æгъдæутты. Уацмыстæ «Хæххон доны уынаер», «Чабæхан», «Æхсарджынты кадаг», «Цæхгæр фæзилæнты». Сæ тематикæ, сæ хицæндзинадтæ æмæ æвзаджы хъæд. Æхсарбег киносценаритæ фыссæг.

Мæрзойты С. цард æмæ сфæлдыстад. Фыссæджы цард æмæ æхсæнадон куыст. Мæрзойты Сергейы летаратурон æмæ зонадон архайд. Йæ прозæйы сæйраг мотивтæ. Йæ аивадон æууæлтæ. Сергейы сфæлдыстады ног цард аразджыты фæлгонцтæ. Романта «Дзæбуг æмæ хъæсдарæг», «Къæхтысæр» – советон цардыл æнувыд архайджыты темæ.

Булкъаты Михалы цард æмæ сфæлдыстадон фæндаг. Йæ фыццаг къæхдзæфтæ литературæйы. 70 – 80-æм азты Михалы сфæлдыстады ног фæлтæр. Ирон адæмы хысмæтыл афæлгæст (Роман «Дæ фыдæлтæ рухсаг!..»). Роман «Теркаей Туркмæ». Амондагур сæрсæфæны фæндагыл чи ацъд, уыцы адæмы кæуинаг хысмæт. Уацмысы конфликт æмæ ныхмæвæрд фæлгонцтæ. Истори æмæ фыссæджы аивадон æрхъуыды. Роман «Сосланы æвдæм балц».

Хостыхъоты Зинаейы цард æмæ сфæлдыстадыл афæлгæст. Поэты тох рæстдзинад æмæ намысыл, йæ гуманизм, йæ оптимистон зæрдæйы уаг. Фыдыбæстæйы хысмæт историон æмæ ныры рæстæджы тугкалæн хæстыты темæ. Хъæууон царды нывтæ, сабидугимæ фембæлд. Ныййарæг мад, уый рæвдауын, уымæн кад кæнын – хъæбулы хæс.

Ирон литературæ 90-æм – 2000-æм азты. Малиты Васо – зынгæ ирон фыссæг, поэт-романтик, уарзт æмæ æвзонгдзинады зарæгтæнæг; прозаик, драматург, тæлмацгæнæг. Малиты Васо – прозаик. Роман «Сурмейы хæдзар». Уацмысы аивадон стиль, йæ 'взаг æмæ фæлгонцаразæн фæрæзтæ.

Хъодзаты Ахсар. Поэт æмæ поэзийы темæ Ахсары поэтикон сфæлдыстады. Къостайы фæлгонц Ахсары лирикаейы. Сфæлдыстадон кусæджы хъысмæт Ахсары лирикаейы. Ирыстоны хъысмæт Хъодзаты Ахсары аивадон айдæны. Ирон æвзаджы хъысмæт. Куысты темæ поэты сфæлдыстады.

Джыккайты Шамил – фыссаг æмæ æхсæнадон архайæг, педагог æмæ филолог. Шамилы поэзи. Ирыстоны хъысмæт – поэты сæйраг сагъæсаг. Фыдæлты культурон бынтæ – адæмы монон æмæ историон уæвынады бындур. Историон архайджытæ æмæ сæ хъысмæттæ поэтикон æвдыстæй. Поэты этикон æмæ эстетикон ахаст æрдзмæ. Уарзты темæ Шамилы сфæлдыстады. Шамилы поэмæтæ æмæ балладæтæ. Шамил – драматург. Трагеди «Хъодыгонд зæд». Шамилы проза. Йæ радзырдтæ – царды нывтæ. Джыккайты Шамил – публицист.

Ходы Камал – поэт æмæ æхсæны кусæг. Камалы лирикон сфæлдыстад. Йæ сæйраг мотивтæ: адæймаджы хъысмæт. Поэты цард æмæ историон нысан Камалы цæстæнгасæй.

Список литературы, рекомендуемой для подготовки к экзамену

1. Ардасенов Х. Осетинская литература 30-х годов. Проза. Поэзия. Драматургия. Чиныджы: Очерк истории осетинской советской литературы. – Орджоникидзе, 1967.
2. Ардасенты Хадзы-Батыр. Очерк развития осетинской литературы: монография. – Орджоникидзе: Ир, 1959.
3. Газдарова А.Х. История и современность в художественной интерпретации Нафи Джусойты. – Владикавказ, 2002.
4. Газдарова А.Х. История и современность в художественной интерпретации Нафи Джусойты. – Владикавказ, 2002.
5. Гафез. Цомахъ – стыр поэт, революцийы фæдисон. Чиныджы: Критикон уацты æмбырдгонд. II хай. – Дзæуджыхъæу: Ир, 1994.
6. Гобозов В.Л. Поэтическое мастерство Сека Гадиева: монография. – Цхинвал, 2010.
7. Гуыриаты Т. Коцойты Арсен уыд реалистон портреты дæсны. Чиныджы: Критикон уацты æмбырдгонд. II хай. – Дзæуджыхъæу: Ир,
8. Джусойты Нафи. Елбаздуко Бритаев. – Цхинвал, 1963.
9. Джусойты Нафи. Ирон прозаейы фæндаг: таурагъæй – романмæ: монографи. – Цхинвал: Ирыстон, 2010. – 490 с.
10. Джусойты Нафи. Коцойты Арсен. – Цхинвал: Ирыстон, 1964.
11. Джусойты Нафи. Сека Гадиев. — Орджоникидзе: Ир, 1958.
12. Джыккайты Ш. Ирон аив дзырды зæрингуыр. Чиныджы: Коцойты Арсен. Уацмыстæ. – Дзæуджыхъæу: Ир, 1991.
13. Джыккайты Ш. Критикон уацты æмбырдгонд. II хай. – Дзæуджыхъæу: Ир, 1994.
14. Джыккайты Шамил. Ирон литературæйы истори. Дзæуджыхъæу. «Ир», 2002.
15. Калоев Г.З., Ардасенов Х.Н., Гиреев Д.А. Писатели Северной Осетии. Библиографический справочник. – Владикавказ, Ир, 1992.

16. Мамияты Изетæ. Дзырддзæуæны: автор æмæ хъайтары æмдзæдис: монографи. – Дзæуджыхъæу: Ир, 2008. – 367 с.
17. Мамиева И.В. Кудзаг Дзесов. Очерк творчества. – Владикавказ: Ир, 1990.
18. Суменова З.Н. Инал Кануков. Жизнь и творчество. Орджоникидзе: Ир, 1972.
19. Техов Т. Нравственно-этические проблемы в поэзии Александра Царукаева. – Владикавказ, 2007.
20. Туаллагов А. Гино Бараков // Приговоренные к бессмертию. Очерки. – Владикавказ: Алания, 1993.
21. Тыбытты Алыксандр. Уацмысты æмбырдгонд. – Цхинвал: Ирыстон, 1988.
22. Хæдарцаты А.А. История осетинской драмы. Орджоникидзе: Ир, 1985.
23. Цаллагов В.Н. Публицистика Коста Хетагурова. Орджоникидзе: Ир, 1983.

Образец экзаменационного билета

Министерство науки и высшего образования РФ
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Северо-Осетинский государственный университет имени Коста Левановича Хетагурова»

Кафедра осетинской литературы
Вступительный экзамен по осетинской литературе

БИЛЕТ №1

1. Ирон литературæ 20-æм азты. Ног æхсæнадон арæзт æмæ ирон литературæй рæзты ног къæпхæн.
2. Театр æмæ драмон аивады рæзт 40 – 50-æм азты
3. Бамбарын кæнут уацмысы темæ, проблемæ, идейæ. Ранымайут поэтикон мадзæлттæ.
*Кæсын æнхъæлмæ:
 Бон – сауизæрма,
 Изæр – сæумæмæ.
 Кæсын æнхъæлмæ:
 Уæларвы цъæхмæ,
 Сæнтсау дæлдзæхмæ.
 Кæсын æнхъæлмæ:
 Мæ ивгъуыд бонмæ,
 Мæ рухсдæр соммæ. (Хъодзаты Æ. Куы ацыдтæ, уæд...)*

Зав.кафедрой _____